

Wat is de DERA?

Kort gezegd kunnen erfgoedinstellingen met de DERA bekijken welke rol zij in het Netwerk Digitaal Erfgoed kunnen spelen en wat ze daarvoor moeten doen. Het netwerk wil erfgoed informatie op zo'n manier aanbieden dat het gemakkelijk met elkaar te verbinden is. Zo wordt de gebruiker beter geholpen en wordt de maatschappelijke waarde van de erfgoedcollecties vergroot.

De afkorting DERA staat voor Digitaal Erfgoed Referentie Architectuur. Een referentiearchitectuur geeft richting aan samenwerkende partijen, in dit geval om erfgoed informatie beter zichtbaar te maken in het Netwerk Digitaal Erfgoed. Door hun erfgoedvoorzieningen te ontwikkelen binnen de afspraken van de referentiearchitectuur, zorgen netwerkdeelnemers ervoor dat alles als geheel op elkaar aansluit. De referentiearchitectuur beschrijft hoe er kan worden samengewerkt over de grenzen van instellingen en sectoren heen. Het is geen blauwdruk voor hoe afzonderlijke instellingen hun ICT-architectuur moeten inrichten.

DERA 2.0 is vooral een beschrijving van wat je met z'n allen in het netwerk wilt bereiken. Het gaat over de strategische en operationele doelen, over de principes, over de verschillende rollen in het netwerk en over de vereisten die gesteld worden aan deze rollen. Deze vereisten maken het de deelnemers van het netwerk mogelijk samen te werken. Het doel is om erfgoed informatie beter toegankelijk te maken, gebruikmakend van de principes van Linked Open Data.

Dit is een uitgave van Netwerk Digitaal Erfgoed, 2018.

Heb je naar aanleiding van deze uitgave vragen of wil je reageren, dan kan dit uiteraard. Je kunt een email sturen naar info@netwerkdigitaal erfgoed.nl.

Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) is eigenaar van de DERA. De DERA wordt ontwikkeld door een werkgroep onder voorzitterschap van OCW, waarin vertegenwoordigers van het Netwerk Digitaal Erfgoed zitting hebben.

In de eerste versie van de DERA zijn doelen en principes geformuleerd. In november 2018 is de tweede versie van de DERA gepubliceerd, waarin de doelen en principes uit de eerste versie zijn uitgewerkt en waarin wordt beschreven wat er van alle netwerkdeelnemers wordt verwacht. In volgende versies zal de DERA verder worden geconcretiseerd met afspraken over gemeenschappelijke voorzieningen, standaarden, applicaties, technieken en licenties.

De huidige versie is te raadplegen via www.netwerkdigitaal erfgoed.nl/dera.

Digitaal Erfgoed
Referentie Architectuur

DERA in een notendop

Het doel is om erfgoed informatie beter toegankelijk te maken, gebruikmakend van de principes van Linked Open Data.

netwerk
digitaal
erfgoed

Doelen en principes

Alles in het Netwerk Digitaal Erfgoed wordt bepaald door het overkoepelende doel: *De gebruiker staat centraal.*

De DERA vertaalt dit in een aantal doelen, principes, rollen en vereisten.

De gebruiker kan ongehinderd navigeren door erfgoedinformatie

Gebruikers moeten op een gemakkelijke manier erfgoedinformatie kunnen vinden, zonder dat ze daarbij gehinderd worden doordat die informatie afkomstig kan zijn uit verschillende erfgoedcollecties van verschillende erfgoedinstellingen.

De gebruiker kan de bruikbaarheid van erfgoedinformatie vaststellen

Gebruikers moeten kunnen vaststellen of erfgoedinformatie bruikbaar is. Het zijn uiteindelijk alleen de gebruikers zelf die dat kunnen bepalen, afhankelijk van hun doeleinden. Daarom is het van belang dat er zo veel mogelijk informatie over het erfgoed beschikbaar is. Het gaat dan om goede inhoudelijke beschrijvingen, bijvoorbeeld welk voorwerp er op een foto staat. Hoe rijker de beschrijvingen zijn, hoe beter de gebruiker de informatie kan beoordelen. De gebruiker is er dus bij gebaat dat er verwijzingen zijn naar andere relevante erfgoedinformatie.

Daarnaast moet de beschikbaarheid en de herkomst van erfgoedinformatie duidelijk zijn. Bijvoorbeeld: is de informatie vrijelijk te gebruiken, is er een licentie of moet ik een inlog hebben? Van wie is de informatie afkomstig en is het betrouwbaar?

De gebruiker kan informatie toevoegen

Gebruikers moeten erfgoedinformatie met elkaar kunnen combineren of informatie kunnen toevoegen. Te denken valt aan een onderzoeker die voor eigen gebruik informatie samenvoegt of die eigen gegevens toevoegt. Of aan crowdsourcing, waarbij het publiek verrijkingen toevoegt die ook weer voor anderen beschikbaar worden gemaakt. Ook kan het gaan om het toevoegen van al bestaande informatie uit andere bronnen, zoals Wikipedia.

Erfgoedinstellingen werken samen

Erfgoedinstellingen moeten samenwerken om hun erfgoedinformatie beter bruikbaar te maken. Er moeten afspraken worden gemaakt over de manier waarop informatie toegankelijk wordt gemaakt en wordt uitgewisseld. Het is bijvoorbeeld voor gebruikers wenselijk dat gelijksoortige dingen zo veel mogelijk eenduidig beschreven worden.

Door samenwerking kunnen erfgoedinstellingen profiteren van elkaars kennis en voorzieningen. Daarbij wordt de diversiteit van erfgoedinstellingen gerespecteerd en wordt rekening gehouden met de inhoudelijke verschillen tussen erfgoedcollecties. Daarom wordt er gewerkt volgens het principe van het 'gedistribueerde netwerk van erfgoedinformatie'. Dat wil zeggen dat de erfgoedinstellingen zelf verantwoordelijk blijven voor de informatie die ze via het netwerk delen. Er komt geen centrale, overkoepelende organisatie die de regie voert over de gezamenlijke erfgoedinformatie. Dienstverleners die bijvoorbeeld voor een specifiek publiek een website of app met erfgoedinformatie willen maken, doen dat door de informatie uit het bronsysteem te halen.

Rollen

De DERA onderscheidt verschillende rollen. Voor iedere rol beschrijft de DERA wat ervan wordt verwacht om samen het netwerk van erfgoedinformatie te realiseren. In de praktijk komt het vaak voor dat een erfgoedorganisatie meerdere rollen heeft.

Bronhouders van digitaal erfgoed

Dit zijn meestal erfgoedinstellingen die een collectiebeheersysteem gebruiken, met beschrijvingen van bijvoorbeeld museale objecten, archieven, publicaties of gebouwen. Het gaat om organisaties die zulke 'metadata' beheren, al dan niet in combinatie met een digitale collectie van erfgoedobjecten (d.w.z. afbeeldingen, scans, tekstbestanden en dergelijke).

Deze bronhouders zorgen ervoor dat erfgoedinformatie naar elkaar kan verwijzen. Een belangrijke bouwsteen daarin is het gebruik van gemeenschappelijke 'terminologiebronnen', waardoor kennis kan worden gecombineerd. Bijvoorbeeld: door de gestandaardiseerde term voor 'bunker' uit de WO2-thesaurus te gebruiken, kan alle informatie daarover uit verschillende bronsystemen worden gevonden, ook al wordt het soms 'kazemat' genoemd. Ook kunnen bronhouders op zo'n manier in hun bronsysteem verwijzen naar informatie uit andere bronnen. Daarmee maken zij contextinformatie beschikbaar zonder dat ze die zelf beheren.

De bronhouders publiceren de erfgoedinformatie volgens de principes van Linked (Open) Data. Dat zorgt ervoor dat dienstverleners erfgoedinformatie kunnen combineren om er bruikbare toepassingen mee te ontwikkelen voor hun eindgebruikers.

Een ander belangrijk aspect van het netwerk is dat de erfgoedinformatie zo open mogelijk is. Voor digitale objecten gelden soms beperkingen op de toegang, bijvoorbeeld vanwege auteursrecht of privacy. Maar ook als dat het geval is, publiceren de bronhouders in ieder geval de beschrijvingen (metadata) open, zodat ze zonder beperkingen te gebruiken zijn.

Bronhouders van terminologiebronnen

Dit zijn organisaties die een thesaurus of gestandaardiseerde termenlijst beheren waarmee erfgoed kan worden beschreven. Deze bronhouders zorgen ervoor dat hun 'termen' worden gekoppeld aan toepasselijke termen uit andere terminologiebronnen. Dit zorgt ervoor dat gebruikers informatie met elkaar kunnen combineren. Bijvoorbeeld: deze 'M.C. Escher' uit de RKDartists komt overeen met deze persoon uit Wikipedia. Ook terminologiebronnen worden gepubliceerd volgens de principes van Linked Open Data om in het netwerk gebruikt te kunnen worden. De terminologiebronnen worden goed onderhouden, onder meer doordat gebruikers de mogelijkheid hebben om nieuwe termen aan te dragen.

Dienstverlener aan eindgebruikers

Dit zijn bijvoorbeeld thematische portals of apps waarin erfgoedinformatie wordt gepresenteerd aan eindgebruikers. Zij gebruiken de gezamenlijke erfgoedinformatie die in het netwerk gepubliceerd wordt, waarbij de informatie altijd aan de bronsystemen wordt ontleend.

Dienstverlener aan andere partners in het netwerk

Dit is bijvoorbeeld een commerciële partij die collectiebeheersystemen aanbiedt aan erfgoedinstellingen. Ook deze dienstverleners houden rekening met de vereisten van het netwerk. Bijvoorbeeld door in een collectiebeheersysteem het gebruik van gemeenschappelijke terminologiebronnen te ondersteunen en door het mogelijk te maken de erfgoedinformatie als Linked Open Data te publiceren.

Beheerder van generieke voorzieningen

Dit zijn organisaties die voorzieningen beheren die door het hele netwerk kunnen worden gebruikt. Bijvoorbeeld een voorziening om terminologiebronnen te kunnen raadplegen. Ook zij werken volgens de principes van het netwerk en ze werken samen met andere netwerkpartijen om de precieze vereisten vast te stellen.